

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اسناد منتشر نشده از

تاریخ شوشتر

تألیف:

مسعود ولی عرب / سعید زاهد زاده

کتابخانه ملی و اسناد ایران

سرشناسه	:	ولی عرب، مسعود ۱۳۶۷.
عنوان و پدیدآور	:	اسناد منتشر نشده از تاریخ شوشتر / تألیف مسعود ولی عرب، سعید زاهد
مشخصات نشر	:	اهواز: تر آوا، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	:	۸۰ ص. : مصور، نمودار.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۳۴۷-۰۸۱-۱
وضعیت فهرست نویسی	:	فیفا
موضوع	:	شوشتر -- تاریخ
موضوع	:	شوشتر -- تاریخ -- اسناد و مدارک
شناسه افزوده	:	زاهد زاده، سعید، ۱۳۵۵-
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۳ و ۸۰۶۳ / DSR۲۰۹۷
رده بندی دیویی	:	۹۵۵/۳۴
شماره کتابشناسی ملی	:	۳۶۸۰۴۹۸

نام کتاب: اسناد منتشر نشده از تاریخ شوشتر
مولف: مسعود ولی عرب / سعید زاهد زاده
ویراستار: مرضیه کرم پور
طرح روی جلد: هادی مدرس نیا
ناشر: تر آوا
شماره ی نشر: ۳۶۰
نوبت چاپ: اول
تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
چاپ: اول / ۱۳۹۴
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۴۷-۰۸۱-۱
قیمت: ۸۰۰۰ تومان

نشر تر آوا: اهواز - کیانپارس - خیابان نهم غربی - پلاک ۱۲۸
نمابر: ۰۶۱۳۳۹۰۳۷۱۴ همراه: ۰۹۱۶۱۱۳۶۷۸۵
Taravapublication@yahoo.com
www.tarava.com فروشگاه اینترنتی

حق چاپ و نشر مخصوص ناشر است.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷	مقدمه
۱۱	چم سر دهینه بلیدی (بلیتی)
۱۱	سندی تاریخی از گتوند
۱۳	سندی از دوره صفوی در شوشتر
۱۷	اسناد تاریخی
۱۷	سند دوره افشاریه (الف)
۲۰	سند دوره افشاریه (ب)
۲۵	اسنادی درباره تجارت در شوشتر
۲۷	شوشتریان هند
۲۷	حاج سلطانعلی صاحب
۲۸	چگونگی راهیابی به بمبئی
۳۴	آقا محمد جعفر ملک التجار
۳۹	حاج سلطان حسین شوشتری
۴۶	حضور تاجران شوشتری در انجمن مظفری کلکته
۴۸	سندی از خرید غلام
۵۲	برات
۵۴	قرض
۵۷	بیع شرطی
۵۹	صلح نامه
۶۲	علامه حاج شیخ جعفر شیخ شوشتری (رحمة الله علیه)
۶۶	فرمانی از ناصرالدین شاه
۶۹	حاج علی اکبر کریمی شوشتری
۷۱	پیش نویس نامه‌ای از آقا شیخ محمد مهدی شرف الدین
۷۵	پیوست
۷۹	منابع

شوشتر یکی از شهرهایی که عنوان کرسی یا جامع خوزستان بوده است در برخی از ادوار، مرکز این ایالت به شمار می آمده است در اواخر دوره ساسانی، هرمزان حاکم شوشتر شد و با استفاده از موقعیت استراتژیک (سوق الجیشی) و جغرافیای این شهر تسلط و نظارت خویش را بر سایر شهرهای ایالت خوزستان گسترش داد.

با ورود اعراب مسلمان به ایران شوشتر یکی از شهرهایی بود که در برابر مسلمانان مقاومت کرد بعد از آنکه مسلمانان در سال (۲۱ ه.ق) شوشتر را فتح کردند ابوموسی اشعری به عنوان والی شوشتر منصوب شد.

در دوران خلافت اموی و عباسی شوشتر بخشی از قلمرو خلفا محسوب می شده است در دوره آل بویه، توسعه اقتصادی شوشتر بر پایه منسوجات استوار بوده است از مهمترین این منسوجات دیبای شوشتر را می توان ذکر کرد.

در یک پژوهش تاریخی، کلیه عناصر و عوامل اقلیمی، جغرافیایی، نژادی، تاریخی و فرهنگی مورد توجه بوده و هر کدام از این عوامل ایفاگر نقشی حیاتی است، لذا برای یک مطالعه تاریخی در هر زمان و برهه ای ناگزیر به مطالعه کلیه ویژگی های مختلف یک جامعه و شرایط شکل گیری آن هستیم. در این پژوهش نیز سعی بر آن است تا با پرداختن به تمامی شرایطی که موجبات رونق شوشتر را در ایران بعد از اسلام فراهم ساخته است به ویژگی های تاریخی، اقتصادی، مذهبی و فرهنگی این شهر در گذر زمان پی ببریم.

شوشتر، شهری تلفیقی از دژ و بازار بوده است. قلعه ای که جهت گیری سیاسی ویژه داشته است و بازاری که در راستای اقتصادی معین، گام بر می داشته است. بازارشهر، دو نقش همزمان داشته است، هم میدان مشق نظامی و شورای نظامی بوده است و هم مکانی برای مبادله اقتصادی میان ساکنان این شهر بوده است.

پیوند میان قلعه نظامی و جمعیت اقتصادی، امر پیچیده‌ای است اما همواره در شکل و ترکیب شهر نقش بسیار مهم و ضروری بوده است.

در اراضی شهری، مناطق کشتیرانی، محل تقاطع رودخانه‌ها، امکان رشد و تحول بی‌نظیری وجود داشته است چنین شهرهای جایگاه تجارت و قدرت سیاسی داشته‌اند. باید اشاره نمود که یکی دیگر از عوامل موثر در شکوفایی و تحول گوناگون در شوشتر، اقتدار سیاسی - نظامی گروهی بوده است که با حکومت آنان، بنیان شهر و رشد شهری روی داده است.

شوشتر، شهری بلند آوازه، با ارزش‌های والای انسانی است، با مردمانی اهل دانش و مذهبی، و طبیعتی زیبا و با صفا، در شمال استان خوزستان قرار دارد. شوشتر، شهر آب‌های روان، شهر آبشارها، شهر بندها و پل‌ها و رودخانه‌ها است. شهری هم نام شوش، دارالمومنین شوشتر، تاریخ بسیار پر فراز و نشیبی دارد. احوال دانشمندان و فقیهان و عارفانش، شهره عالم بوده است.

موقعیت و حدود جغرافیای شوشتر:

شوشتر با مساحت ۲۴۳۶ کیلومتر مربع در شمال استان خوزستان و بین ۴۸ درجه و ۳۵ دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ و ۳۱ درجه و ۳۶ دقیقه شمالی از خط استوا قرار دارد.

جمعیت شوشتر بر اساس سرشماری ۱۳۸۵ شمسی، ۱۸۵ ۶۲۴ نفر بوده است و پنجاه و هفتمین شهر از نظر جمعیت در کشور و در استان خوزستان چهارمین شهر بزرگ از نظر جمعیت محسوب می‌شود.

موقعیت شوشتر در استان خوزستان، شمال است از نظر طبیعی دامنه ی پایانی کوه‌های زاگرس، مرز شرقی آن و رودخانه دز مرز غربی این شهرستان را تشکیل می‌دهد.

میانگین ارتفاع شوشتر از سطح دریا، ۱۵۰ متر و ارتفاع نقطه مرکزی آن، از سطح دریا ۶۵ متر است. فاصله شوشتر تا اهواز ۸۵ کیلومتر و تا تهران، ۸۳۱ کیلومتر و تا خلیج فارس ۲۲۲ کیلومتر است.

شوشتر تا سال (۱۳۸۲ ش) دارای بخش‌های مرکزی و گتوند بود اما با تبدیل شدن بخش گتوند به شهرستان گتوند، اینک شهرستان شوشتر دارای بخش‌های مرکزی به مرکزیت شوشتر و شادروان به مرکزیت گوریه (بر وزن حوریه) است. شوشتر با شهرستان‌های اهواز، دزفول، مسجد سلیمان، شوش و گتوند هم مرز است.^۱

^۱ در این پژوهش، شماره‌هایی که در پرانتز آورده شده است مربوط به ارجاعاتی می‌شود که در پیوست ارائه شده‌اند.